

Babucs Zoltán

Honvédségünk legszebb fegyverténye: a tordai csata

Hetvenöt évvel ezelőtt, 1944. augusztus 23-án Románia cserben hagyta korábbi szövetségeseit és beengedte területére a Vörös Hadsereg csapatait. Ezzel új fejezet nyílt a második világháború történetében, és három nappal később a Magyar Királyság keleti határait is elérte a „gépesített tatárjárás”. A csapdába esett német 6. és 8. tábori hadseregek részei igyekeztek mielőbb Észak-Erdélybe érni, miközben a válsághelyzetre hadvezetésünk is reagált. Sajnos, túl későn. A vitéz primor dálnoki Veress Lajos vezérezredes parancsnoksága alatti erdélyi magyar királyi 2. honvéd hadsereg 1944. szeptember 5-én indította meg azon támadását, amelynek célja volt a szovjetek beérkezése előtt elérni és elreteszteni a dél-erdélyi hágókat. Az offenzívához 1944. szeptember 13-án vitéz Heszlényi József altábornagy magyar 3. hadserege aradi előretörésével csatlakozott, azonban céljukat nem tudták elérni, mert addigra a vörös áradat, nyomában a zsákmányra éhes és bosszúért lihegő románokkal előzönlötte Dél-Erdélyt.

Jelen írás célja a magyar 2. hadsereg Torda térségében vívott honvédó harcainak ismertetése, amely hadműveletben az erdélyi honvéd hadsereg a Hans Friessner vezérezredes irányította német Dél-Ukrajna Hadseregcsoport részeivel, így a Gruppe Siebenbürgennel együtt küzdött.¹

¹ A tanulmány megírásához felhasznált szakirodalom jegyzéke: Babucs Zoltán – Bús János – Illésfalvi Péter – Maruzs Roland, „... állták Tordánál a csatát fejtetőig vérben...”. Emlékkönyv a „Tordai Csata” 60. évfordulója alkalmából, Tordai Honvéd Hagymányörző Bizottság, Torda. (1. kiadás: 2004, 2., bővített kiadás: 2005); Hollósy-Kuthy László, *Don, Torda, Kárpátok*, Zürich, 1989; Hollósy-Kuthy László, *Élményeim a második világháború alatt 1939–1945*, Fejér Megyei Levéltári Közlemények 14., Székesfehérvár, 1992; Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert, *Erdély a hadak útján 1940–1944*, Püedlo Kiadó, Budapest–Nagykovácsi, é. n.; Kékkői László, *Tűzözön. Ahogyan én láttam*, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015; Szabó Péter – Számvéber Norbert, *Magyarország és a keleti hadszíntér 1943–1945*, Püedlo Kiadó, Budapest–Nagykovácsi, 2009 (második, bővített és átdolgozott kiadás); Ravasz István, *Erdély mint hadszíntér 1944*, Petit Real Könyvkiadó, Budapest, 1997; Ravasz István, *Erdély ismét hadszíntér 1944*, Petit Military Könyvek, Petit Real könyvkiadó, Budapest, 2002; Veress Lajos, dálnoki vezérezredes szerk., *Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920–1945)*, I–III. kötet. München. 1973–1974.

Az erdélyi magyar 2. hadsereg Tordánál harcoló részei

székesfehérvári II. hadtestparancsnokság (Parancsnok: vitéz Kiss István altábornagy)	
Seregtestek:	A seregtestek részei:
nagyváradai 25. gyaloghadosztály (parancsnok: vitéz gertyenyesi Hollósy-Kuthy László altábornagy)	budapesti „Mária Terézia” 1., nagyváradai 25. és kolozsvári 26. gyalogezredek, kolozsvári IX. gépvontatású közepes tüzérosztály, nagyváradai 25., kolozsvári 26. és 79. fogatolt tábori tüzérosztály, nagyváradai 25/1. páncélvadász század, kolozsvári 25. rohamtüzérosztály, kolozsvári 105. légvédelmi tüzérosztály, kolozsvári 25. gépvontatású légvédelmi gépágyús üteg, kolozsvári 25. mérőszázad, kolozsvári 25. felderítő osztály, kolozsvári 25. híradózászlóalj, dési 59. utászászlóalj
kecskeméti 2. páncéloshadosztály (parancsnok: vitéz nemes Zsedényi Zoltán vezérőrnagy)	ceglédi 3. harcokocsiezred, ungvári 3. gépkocsizó lövészezred, kassai 2. és nagykőrösi 6. gépvontatású könnyűtarackos tüzérosztály, ungvári 52. gépvontatású légvédelmi tüzérosztály, ceglédi 52. páncélgépágyús zászlóalj, kassai 2. felderítő zászlóalj, budapesti 2. páncélos híradózászlóalj, szatmárnémeti-tiszakirvai 2. páncélos utászászlóalj
kolozsvári 9. gyalog tábori póthadosztály (parancsnok: Mindszenty János vezérőrnagy)	budapesti 1., nagyváradai 25., kolozsvári 26., marosvásárhelyi 27. gyalog tábori pótezred, 9. tábori tüzérpótosztály, kolozsvári 25. felderítő pótosztály, kolozsvári 9. híradó pótszázad, szatmárnémeti 9. utász pótszázad, 59. utász pótszázad, 9. önálló légvédelmi gépágyús pótüteg
besztercei 1.hegyi pótbanda (parancsnok: Sziklay György vezérőrnagy)	naszódi 2., rahói 3., aknaszlatinai 4., borsai 12., borgóprundi 33. hegyivadász pótzászlóalj, nagybányai 1. önálló hegyi huszár pótbanda, máramarosszigeti 1. hegyi tüzér pótüteg, ungvári 1. gépvontatású hegyi légvédelmi gépágyús tábori pótbanda, máramarosszigeti 1. hegyi híradó pótbanda, máramarosszigeti 1. hegyi utász pótbanda
munkácsi 2.hegyi pótbanda (parancsnok: ?)	perecsenyi 1., ökörmezői 10., fenyvesvölgyi 11., rahói 13. hegyivadász pótzászlóalj, szolyvai 2. hegyi tüzér pótüteg, szolyvai 2. gépvontatású hegyi légvédelmi gépágyús tábori pótbanda, munkácsi 2. hegyi híradó pótbanda, munkácsi 2. hegyi utász pótbanda

Vajon milyen volt a honvédek harci morálja a tordai hadműveletek időszakában? Erre vonatkozóan álljon itt néhány idézet. 1944. augusztus 27-én Rombauer Tivadar főhadnagy a következőket jegyezte fel a nagyváradai 25. gyaloghadosztály kolozsvári 25. híradózászlóalj 1. vezetékes századának szá-

zadnaplójába: „Románia kilép a tengelyből, és átáll az oroszokhoz. A legénység hangulata az öröm és az aggodalom között ingadozik. Mindenki menni akar délre, mindenkinek egy az óhaja, az oláhok ellen akar harcolni.” Csernavölgyi Antal főhadnagy, a kecskeméti 2. páncélososztályhoz tartozó ceglédi 3/I. harckocsi zászlóalj forgalomszabályozó szakaszának parancsnoka visszaemlékezésében így írt: „A páncélososztály eddigi bevetéseinél határozottan érezhető volt a csapatok harci szellemén, hogy a katonák csupán parancsra teszik azt, amit tesznek. Most viszont minden lelkesítés nélkül is saját ügyüknek érezték a kapott feladatot. Helytállni akarásuk, elszántságuk, e napokban az orosz és a szerb partizánokéhoz kezdett hasonlítani. Néhány hétre egészen más hadseregek születtek lélektanilag az ország határainál Erdélyben és Kárpátalján egyaránt. Ezek az utolsó leheletig küzdeni akaró hadseregek azonban éppoly hamar eltűntek, mint ahogy megszülettek.” Esze Jenő százados, a 2. páncélososztály szatmárnémeti-tiszakirvai 2. páncélos utász zászlóaljának parancsnoka pedig a következőket jegyezte fel: „Az a tudat, hogy most valóban ezeréves történelmi jog védelméért harcoltunk, az immár elhamvasztott lelkesedést érzelmi fellángolássá szította. Így a lelkesítő eszme sem volt hijján!”

A magyar 2. hadsereg támadása 1944. szeptember 5-én hajnali 4 óra 45 perckor indult Kolozsvártól délre, hadműveleti célként megjelölve a Déli-Kárpátok hágóinak lezárását. A támadásban a 2. páncélos-, valamint a miskolci 7. és a kolozsvári 9. gyalog tábori póthadosztályok vettek részt. A 25. gyalghadosztály vasúti szállítás útján beérkező élszállítmányait is bevetették. A támadás jobbszárnyán (Kolozsvár–Gyalu) a 7. és 9. gyalog tábori póthadosztályok súllyal Torda–Gyulafehérvár felé nyomultak előre, a román 4. hadsereg 20. kiképző gyalghadosztályának védőállásait leküzdve menetből átkeltek az Aranyoson, Tordát elfoglalták, másnap a Marosnál létesítettek hídfőállást, a balszárnyon pedig Marosvásárhely térségében támadtak a honvédek. A 2. páncélososztály szeptember 5-én északról indult „talpon” a kissármási kiszögellés felé. A román 6. és 7. grancsár-zászlóaljak ellenállását megtörve eljutottak Marosludasra. A marosludasi vasúti és közúti hidat a kecskeméti 3/II. harckocsi zászlóalj páncélosai érték el elsőként. 1944. szeptember 7-én páncélos ékei Dicsőszentmárton és Somfalva között jutottak el a Kis-Küküllő vonalára, ahol már szovjet előőrsekbe ütköztek. A találkozóharc során a 3. harckocsiezred 2 db Pz.IV. H közepes – magyar viszonylatban nehéz – harckocsit veszített. Erre az időszakra nemes pusztarádóczi Basó József főhadnagy, a 3/II. harckocsi zászlóalj 5. nehéz harckocsi századának egyik szakaszparancsnoka emlékezett vissza: „Rövid előkészületek után átléptük a határt teljes harci készségben, mert bármikor összeütközésbe kerülhattünk a román erővel. A vidék lakossága szinte színmagyar volt, s mindenütt kitörő örömmel fogadtak. A fiatalok felkapaszkodtak a kocsikra, velünk utaztak, szalonnával, kenyérrel, gyümölcscsel halmoztak el bennünket. Tudtuk, a Kárpátok déli hágóit, szorosait mennél előbb birtokba kellene venni, így a román-szovjet erőket fel lehetne tartóztatni (...)”

A magyar előrenyomulás azonban megakadt, amikor 1944. szeptember 7-én nyilvánvalóvá vált, hogy a Vörös Hadsereg nagy erővel átkelt a Déli-Kárpátok hágóin, s részei a Maros vonala felé haladtak előre. A magyar éleket ezért vissza kellett vonni előbb a Maros vonalára, majd Torda térségébe, a tordai

magaslatok nyújtotta természetes védőállásba. Rodion Jakovlevics Malinovszkij marsall 2. Ukrán Frontjával szemben a magyar védelmet a Maros és az Aranyos vonalában próbálták meg kiépíteni, miközben elrendelték a „székely zsák” kiürítését, hogy a Székely Határvédelmi Erők leharcolt csapattestei és az ott küzdő többi honvéd seregtest kijuthassanak az ellenséges harapófogóból.

Mindeközben a 7. gyalog tábori póthadosztály állásait már 1944. szeptember 10-én román és szovjet csapatok támadták meg, páncéltörőik 11-én kettő, 12-én pedig 9 ellenséges harckocsit lőttek ki. 1944. szeptember 12-én a 25. gyaloghadosztály már beérkezett részeivel megkezdte a tordai védőállás megszállását, amely mintegy 25 km kiterjedésű volt Torda-nyugat és Gerendakeresztúr között. A védelem súlypontja Tordánál és Egerbegynél volt, ahol az Aranyos folyó túlszéljén kellett két hídfőt képezni és azokat megtartani. „A kijelölt állás igen kedvező a védelemre. Előtte folyt az Aranyos folyó, amelynek északi partján igen magas part vagy oldal (rideau) feküdt. Ezen volt az első főellenállási vonalunk. Tordánál és Egerbegynél kiugró hídfőket kellett tartani, későbbi esetleges támadások érdekében. Ezek a helyek és a Szent János patak mente voltak a védőállásban egyedül nem harckocsibiztosak. Máshol nem lehetett harckocsival a védelmi övezetünkbe betörni. A hadosztály kiterjedése azonban túl nagy volt. 2-szerese az előírtnak. Igen előnyösnek bizonyult, hogy a védővonal homorú volt. A tüzérség zömének tüzeit a leginkább veszélyeztetett helyekre, a legrövidebb időn belül összpontosítani lehetett” – írta a 25. gyaloghadosztály parancsnoka. A nagyváradi seregtest védelmi vonalán keresztül szivárogtak vissza a póthadosztályok alakulatai, amelyeket az arcvonal mögött gyülekeztettek és pihentettek.

1944. szeptember 13-án a déli órákban a szovjet 6. gárda-harckocsihadserg 5. gárda-harckocsihadtestének 12 db páncélosa ezrederejű gyalogsággal támogatva Alsószentmihálynál ért ki a tordai hídfőhöz. A 25. gyaloghadosztály 7,5 cm-es páncéltörő lövegeinek kezelői 7 szovjet harckocsi kilövését jelentették aznap. A szovjetek első nagyobb szabású támadása 1944. szeptember 14-én indult meg. Előbb Tordától nyugatra próbálkoztak, majd támadásuk sikertelenségét követően a déli órákban a tordai hídfőt kísérelték meg lerohanni. Tordát azonban Böszörményi Géza ezredes, a nagyváradi 25. honvéd gyalogezred parancsnokának harccsoportja szívósan tartotta, s 4 db szovjet T-34 közepes harckocsit ki is lőttek. A szovjetek támadása összeomlott, majd délután a Szent János-patak mentén, Sósfürdő irányába próbálkoztak újra. A budapesti 1/I. gyalogzászlóalj védőkörletében kritikus helyzet alakult ki, azonban a támogatásukra küldött nagyváradi 25/I. gyalogzászlóalj segítségével sikerült megakadályozni Torda megkerülését. Ennek ellenére a szovjet 4. gárda légideszant-hadosztály egyes harccsoportjai a magyar arcvonal közepén, a meredek parton megvetették lábukat.

1944. szeptember 15-én heves aknavető- és tüzérségi tűz vezette be a szovjetek támadását. A magyar védőállások közepét támadták, súlylál Sósfürdőn át Torda felé, illetve az egerbegyi magyar hídfőállást. A tordai hídfőben, utcai közelharcban esett el a kolozsvári 25. rohamtüzérsztály 1. ütegének parancsnoka, Vértés Vilmos százados, aki ütegével az előző napok folyamán kilőtt 3 szovjet páncélost, harcképtelenné tett 10 harckocsit, s több szovjet nehézfegyvert semmisített meg. Hősies helytállásáért post mortem megkapta

a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmét. A magyar gyalogság tehermentesítésére bevetették a 2. páncélosadosztály részeit, de a Ridónak is nevezett fennsíkról az elszántan védekező szovjet csapatokat nem tudták kivetni. A szovjet támadás eredményeképp az egerbegyi hídfőállást fel kellett adniuk a honvédeknek.

1944. szeptember 16-án a 25. gyaloghadosztály és a 2. páncélosadosztály közös ellentámadást indított a középső védőszakasz ellenségétől való megtisztítása végett. A hadosztályparancsnokok elgondolása az volt, hogy a szovjeteket mielőbb vissza kell szorítani az Aranyos túpartjára, mielőtt még állásaikat kiépítenék. A Böszörményi-harccsoport Torda-keletről indult meg, a páncélosok pedig északról déli irányba. A magyar támadás az ellenséges sorozatvetők és lövegek tüzeiben, valamint a szovjetek megerősített támpontjain elakadt. Ezen a napon az aszói 1./III. gyalogzászlóalj egyik századparancsnoka, Rechtzügel Árpád százados hat katonájával sikeres vállalkozást hajtott végre, egy ellenséges repteret rohant meg, 27 gépet megrongált és a hangárt felgyújtotta. Vakmerő haditettéért a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmét érdemelte ki.

A következő magyar támadást kétnapi felkészülés és anyagkarbantartás előzte meg. Erre vonatkozóan Hollósy-Kuthy altábornagy így emlékezett vissza: „(...) hogy a harcosállományt fokozzam, nem voltam válogató. Beolvasztottam, pótlás hiányában, a hasonló számozású pótezredeket.” 1944. szeptember 19-én délelőtt 11 órakor, tüzérségi előkészítés után lendültek támadásba a magyar csapatok, céljuk ismételen a középső védőállás előtti terepszakasz birtokbavétele volt. A Böszörményi-harccsoport rohamtüzérek támogatásával Torda keleti széléről az Aranyos partja mentén, a 2. páncélosadosztály pedig északról délre indult meg. A Böszörményi-harccsoport rendkívül súlyos harcok árán elérte támadási célját, ekkor esett el parancsnokuk, Böszörményi Géza ezredes. Post mortem soron kívüli vezérőrnagyi és a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Éremre való felterjesztésében olvashatjuk e sorokat: „Torda-észak 429. magassági ponton hősi halált halt (...) 1944. szeptember 19-én Torda-kelet ellenséges hídfő ellen indított támadás alkalmával saját személyes törzse kíséretében mindig a harc legváltóságosabb pontjain jelent meg és ott személyének bevetésével, vakmerő bátorsággal harcolt törzse élén és több ellenséges fészket megsemmisített. Leharcolt csapatai e példa láttára a szívósan védekező ellenséget visszavetve, együtt érték el e napon a kitűzött támadási célt.” Böszörményi ezredest a tordai temető mellett, szülei sírjától pár száz méterre érte Sztálinorgona-sortűz, hősi halálát a bal hónalj ütőerénél, mellkasán és hasán elszenvedett szilánksérülések okozták. Hadosztályparancsnoka utasítására kopersójtát hazaküldette, s erről az alábbiakat jegyezte fel: „Rögtön táviratoztam a feleségének. Holttestét pedig sebesültszállító gépkocsin, koszorú és levél, valamint tiszti küldöncének kíséretében otthonába, Várpalotára irányítottam. Jellemző az akkori viszonyokra, hogy a gépkocsi előbb érkezett meg, mint a távirat.” Ugyanekkor a páncélosok kezdeti sikeres támadása a Torda melletti 367-es magassági pontnál elakadt, egyedül a 3./II. harcokocsi zászlóalj 3 harcokocsit veszített az erős elhárító tűzben, a nap végére csak 15-16 db bevethető páncélosuk maradt, de az ungvári 3. gépkocsizó lövészezred zászlóaljai is jelentős veszteségeket szenvedtek. A szovjet betöréseket nagymértékben sikerült összezsugorítani és az ellenfélnek komoly veszteségeket okozni, de átszorítani az Aranyos túpartjára nem sikerült.

„1944. szeptember 22-én, eddig nem tapasztalt hatalmas tüzéségi előkészítés után, az ellenség Sósfürdő irányába újból megindítja nagy támadását. Szűk kiterjedésben 50 db T-34-es harckocsival, két szovjet lövészhadosztály, ettől keletre Egerbegynél a 4. szovjet gárdahadosztály, balszárnyon egy román hadosztály részei támadtak. A helyzet a déli órákban ismét válságossá válik. A hadosztály lényegében kettészakadt és a hézagban csak a 2. páncélos hadosztályunk leharcolt részei fejtenek ki szívós ellenállást. A 25. gyaloghadosztály csapatainak véres közelharcokban sikerült megakadályozniok Torda város elfoglalását. Ezen a napon Tordát és így az általános erdélyi helyzetet harmadszor menti meg a hadosztály. A harcok elkeseredett voltára jellemző, hogy két magyar hadosztály ezen az egy napon kb. 1000 főt kitevő véres veszteséget szenvedett” – emlékezett vissza az eseményekre Hollósy-Kuthy altábornagy. Ebben a küzdelemben tűnt ki az erősítésként beérkezett szigetvári 10. rohamtüzérszázad 2. ütegének egyik fiatal tisztje, Bozsoki János próbaszolgálatos zászlós. Hat Zrínyi rohamlövegével azt a feladatot kapta, hogy a Sósfürdő felől vezető út mentén foglaljon tüzelőállást, s tartóztassa fel a szovjet páncélosokat. Az erősen fedett terepet kihasználva, ütegét félkörívben felállítva bevárta a T-34-eseket, s 50 méter távolságból, alig negyedóra leforgása alatt 18 db T-34-est lőtt ki. Páratlan teljesítményéért megkapta a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmét.

1944. szeptember 22-ről 23-ra virradó éjszaka érkeztek be a német 23. páncélos hadosztály részei (a 126. és 128. páncélgránátos ezredek, a 23. páncélos ezred 44 db harckocsival és 16 db rohamlöveggel) Sósfar és Vaskapu területére, s a hajnali órákban támadásba lendültek déli irányba. A magyar csapatok feladata volt, hogy a Ridót és az Aranyos partját vegyék birtokba, és az eredeti arcvonalat állítsák vissza, de csak az 1944. szeptember 22-én feladott védőállásokat sikerült visszavenni (pl. a Torda melletti kulcsfontosságú 429-es magassági pontot, amelyet 1944. szeptember 23-án a 25/I. gyalogzászlóalj két ízben vett be szuronyharcban, s Torda feladásáig tartani tudta azt), annak ellenére, hogy a német páncélosok 30 páncélozott harcjármű kilövésével jelentős veszteségeket okoztak a szovjeteknek, gyalogságuk előretörését felfogták a szovjetek hátsóbb fészkei. A németek vesztesége is nagy volt, mivel ütközetlétszámukat tekintve a 126. és 128. páncélgránátos ezredek vesztesége 45 és 25% volt.

Míg a Torda–Marosludas közötti arcvonalszakaszon a magyar és német csapatok visszaverték a szovjet–román támadásokat, addig Tordától nyugatra, a Gyalui-havasokban a védelmi vonalak kiterjedtsége miatt erre aligha kínálkozott lehetőség. Az itt védekező beszercei 1. és munkácsi 2. hegyi pótdandárok, valamint a 7. gyalog tábori póthadosztály részei nem tudták visszavetni a Jára és a Hasadát völgyében előrenyomuló román 4. hadsereg két hadosztályát és a szovjet 206. lövészhadosztályt. 1944. szeptember 22-én elesett Magyar-peterd és Szind, 23-án Pusztaszentkirály, 24-én Komjátszeg, az ellenség elérte a Kolozsvár–Torda műutat, s a Gyalui-havasok keleti szélénél kijutva a Mezőség területére, a tordai védők hátába került. Az időközben ide átcsoportosított német 23. páncélos hadosztály 1944. szeptember 25-i ellenökése tudta csak a helyzetet megszilárdítani. A Tordától mintegy 25 km-re délkeletre fekvő Marosludas környékén, Hadrévnél is súlyos harcok zajlottak, de az 59. és a 66/II. határvadász-zászlóalj szilárdan tartották állásaikat.

1944. szeptember 24-én a 2. páncélosadosztály zömét és a német 23. páncélosadosztályt kivonták Torda térségéből nyugati irányba, így a 25. gyalogadosztálynak kellett egyedül tartania 21 km szélességű védelmi állásait. Másnap estefelé az oroszok a Szent János-patak és a vasútvonal közötti területen több zászlóalj erőben újították fel támadásukat, de ezeket visszaverték. Ezen a napon a 25. gyalogadosztály véres vesztesége közel 2300 fő volt.

1944. szeptember 26-án a Tordától nyugatra lévő szovjet állások ellen német–magyar támadás indult meg Tordától–Komjászeg térségében, miközben a 25. gyalogadosztály védelmi állásainak balszárnyát támadták a szovjetek. Betöréseiket csak a 2. páncélosadosztály Esze Jenő százados vezetése alatt visszamaradt részeivel sikerült elhárítani.

1944. szeptember 30. és október 4. között a szovjet 180. lövészhadosztály és a 2. (1944 októberétől: 18.) gárda-gépesített dandár erőteljes támadásainak eredményeként visszaszorították a 2. páncélosadosztály bevethető részeivel megerősített budapesti 1. honvéd gyalogezredet a tordai hídfőállásból, így a magyar csapatok az Aranyos északi partjára szorultak vissza. Torda 1944. október 4-én került az ellenség birtokába, utolsó magyar egységként a Siprák László őrnagy vezette 25/I. gyalogzászlóalj honvédei hagyták el a város melletti 429-es magassági pontot. A Magyar Tiszti Arany Vitézségi Éremmel dekorált zászlóaljparancsnok helytállásáról ezredparancsnok 1944. október 6-án keltezett soron kívüli előléptetési javaslatában a következőket írta: „Siprák László őrnagy, a 25/I. zászlóalj parancsnoka 1944. szeptember 22-től október 4-ig védte a Torda város kulcsát képező 429-es magaslatot. Az oroszok a magaslat ellen nap mint nap, úgy éjjel, mint nappal, minden harceszköz bevetésével sorozatos támadásokat hajtottak végre. E támadások elhárítása Siprák őrnagy messze kiemelkedő személyi bátorsága és akarateréje által sikerült: az ellentámadásokat karabéllyal a kézben, mint egyszerű harcos vezette. Szeptember 23-án a két ízben elvesztett magaslatot személyesen vezetett éjjeli ellentámadással, köréje gyűjtött tisztjeivel (...) visszafoglalta. Október 4-én éjjel bekerítése után az áttörésre kapott parancs dacára csak akkor tört át, mikor megítélése szerint a városban lévő erők kijövetelét már biztosítottak látta. A zászlóaljával áttörve a kapott feladatot végrehajtotta, bár a harcokban mintegy 70%-os veszteséget szenvedett.”

1944. október 3. és 5. között egy román hadosztály próbálta szétzúzni a gendi oldal és az Akasztófa közötti magyar arcvonal balszárnyát. Hollósy-Kuthy altábornagy minden tartalékát összegyűjtve szinte teljesen megsemmisítette a románokat. A 25. gyalogadosztály 1944. október 4–8. között több, kisebb-nagyobb támadást vert vissza – erején felül teljesítve –, majd 1944. október 8-án érkezett meg az általános visszavonulási parancs, Kolozsvár előterébe.

A 25. gyalogadosztály parancsnoka 1944. október 5-én keltezett napi-parancsában így sommázta a hadosztály Torda környéki önfeláldozó harcait: „(...) a jelenlegi és csak átmeneti gyengeség, valamint a magunk erejére való utaltság más – nemzeti érdekű és nagy horderejű – események alapkövetelménye (...) A hadosztály minden becsületes tagja szeptember 8. óta történelmet ír. Minden nap amit Erdély védelmében a hadosztály harcolt, a múltat felülmúló és a jövőben is csak nehezen túlszárnyalható dicsőség-sorozat. Isten és a Haza büszke ránk! A hálát a sors biztos nem fogja tőlünk megtagadni, ha kötelességünket továbbra is csorbítatlanul teljesítjük.”

A magyar csapatok véres vesztesége – vagyis a hősi halottak, sebesültek, hadifogsgába esettek és eltűntek – hozzávetőlegesen 10 ezer fő volt, közülük 2500-an haltak hősi halált. Magasak voltak a tisztí veszteségek is, hiszen a tordai harcokban 88 hivatásos és tartalékos tiszt, tartalékos tisztjelölt adta életét a hazáért.

Post mortem adományozott tisztí hadikitüntetések

Kitüntetések	Adományozások száma	Rendfokozat és fegyvernem szerinti megoszlás
Magyar Tisztí Arany Vitézségi Érem	1	1 ht.rotü.szds. ²
Magyar Érdemrend középkeresztje hadiszalagon a kardokkal	1	1 ht.gyal.ezr.
Magyar Érdemrend tisztíkeresztje hadídsítménnyel és a kardokkal	5	1 ht.vk.alez., 1 ht.hv.örgy., 1 ht.gk.löv.szds., 1 ht.gk.löv.fhdgy., 1 ht.táb.tü.fhdgy.
Magyar Érdemrend lovagkeresztje hadiszalagon a kardokkal	25	1 ht.hv.örgy., 2 ht.gk.löv.szds., 1 ht.hv.szds., 1 ht.pc.szds., 1 ht.gyal.fhdgy., 2 ht.gk.löv.fhdgy., 1 ht.hgyv.fhdgy., 1 ht.táb.tü.fhdgy., 1 ht.cső.fhdgy., 1 ht.gyal.hdgy., 3 ht.gk.löv.hdgy., 1 tart.gk.löv.hdgy., 2 ht.pc.hdgy., 1 tart.táb.tü.hdgy., 1 ht.gyal.zls., 2 tart.gyal.zls., 3 tart.gk.löv.zls.
Ezüst Signum Laudis hadiszalagon a kardokkal	3	1 ht.gk.löv.szds., 1 ht.gyal.fhdgy., 1 tart.gyal.zls.
Bronz Signum Laudis hadiszalagon a kardokkal	3	1 ht.táb.tü.fhdgy., 1 tart.hír.fhdgy., 1 tart.pc.zls.
Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érem	1	1 tart.gyal.hdp.órm.

A 2. Ukrán Front alárendeltségébe tartozó szovjet 7. gárda-, a 6. gárda-harcocsi-, a 27. és 40. összefegyvernemi hadseregek, illetve a román 4. hadsereg veszteségeiről nem állnak rendelkezésre adatok, de vélelmezhető, hogy a védőknél jóval nagyobb áldozatok árán sikerült a tordai hídfőt felszámolniuk.

² A táblázatban lévő rövidítések feloldása. Rendfokozatok: alez. = alezredes, ezr. = ezredes, fhdgy. = főhadnagy, hdgy. = hadnagy, hdp.órm. = hadapród őrmester, szds. = százados, zls. = zászlós. Szolgálati jogviszony: ht. = hivatásos, tart. = tartalékos. Fegyver/csapatnem: cső. = csendőr, gk.löv. = gépkocsizó lövész, gyal. = gyalogos, hv. = határvadász, hgyv. = hegyivadász, hír. = híradó, pc. = páncélos, rotü. = rohamtüzér, táb.tü. = tábori tüzér, vk. = vezérkari

Az elmúlt évtizedekben a Tordai Honvéd Hagyományőrző Bizottság volt az a szervezet, amely a néhai Pataky József vezetésével a budapesti HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum hadisírgondozóival közösen sokat tett a Torda környékén még meglévő 1543 egyéni és közös honvédsír gondozásáért. Igaz, 2008 óta létezik a magyar-román hadisírgondozási egyezmény, ám azt a románok balkáni mentalitásukból adódóan mindegyre felrúgják és saját, történelemhamisító érdekeik szerint formálják, mint ahogy az Úz-völgyi első világháborús magyar hősi temető esetében tették 2019 nyarán. A tordai harcokban elesett honvédek sem pihenhetnek nyugodtan sírjaikban, hiszen Kolozsvárott történt, hogy az egyik, felszámolás alatt lévő temetőben 2015 nyarán exhumáltak az ottani hadikórházakban sebesüléseikbe belehalt 93 honvédet, de a románok mostanáig nem intézkedtek hősi halottaink méltó újratemetéséről. Román „barátaink” a magyar múlt neves és névtelen alakjainak ellopásával, a mi rovásunkra kreálják a saját történelmüket, hogy bizonyíthassák, joguk van a tőlünk elvett országrészekre.

A Magyar Királyi Honvédség csapatainak Torda melletti helytállását vitéz primor dálnoki Veress Lajos vezérezredes a következőkben méltatta: „A magyar 2. erdélyi hadseregnek, miután a kései felvonulása és elindulása, valamint az útviszonyok következtében az oroszoknak a Kárpátok déli szorosain való átkelését megakadályozni nem tudta, az volt a feladata, hogy megakadályozza, de legalábbis késleltesse az oroszokat abban, hogy a legrövidebb és legveszedelmesebb irányban, Kolozsváron át jusson a Keleti-Kárpátokat védő német-magyar és az Északi-Kárpátokat védő 1. magyar hadsereg hátába, és ezáltal mind a keleti, mind az északi arcvonal visszavételét kikényszerítve a Tiszától keletre fekvő területet birtokába vegye. Ezt a feladatot a 2. hadsereg német segítséggel ugyan, de maradéktalanul megoldotta. A harcok súlyvonalán előnyomulás alatt a 2. páncélosadosztály haladt. Védelemben a harcok terhét a 25. gyaloghadosztály és 2. páncélosadosztály együtt viselték, ami nem azt jelenti, hogy a 7. és 9. pót hadosztályok, valamint az 1., 2. pót hegyi dandárok ne vették volna ki az áldozatból – gyöngébb fegyverzetük mértékében – részüket. Teljes négy hétig vonta magára és verte vissza a naponként megismétlődő támadásait az orosz 6. páncélos- és 27. hadseregnek, valamint a román hadosztályoknak (...) A tordai csata arcvonala volt a II. világháború utolsó szakaszában az az egyetlen védelmi vonal, mely állásait hosszabb ideig tartotta meg és szerzett időt arra, hogy mind a magyar, mind a német hadvezetőség erőt gyűjthessen megfelelő helyeken az orosz előnyomulás lelassítására (...) A hadsereg zöme Észak-Erdély szülőtteiből állt, kik szűkebb hazájukat védték, és ez megadta a szükséges testi és lelki erőt arra, hogy elviseljék a fáradságokat és a nagy veszteséget is. Nem a »szövetségesi hűség«, nem az orosz- vagy kommunistaellenes beállítottság volt a harcoké és szellem éltetője és mozgatója, hanem a 25 éves román megszállás kellemetlen emléke, melyet minden áron el akart minden egyes ember kerülni. A magyar gyalogság teljesítménye ezekben a harcokban egyedülálló volt, s az is bebizonyosodott, hogy egyetlen nemzet sem támasztott olyan nagy követelményeket csapataival szemben, mint amelyet a magyar és a német hadvezetés a gyengén felszerelt magyar hadseregtől követelt (...) Ezen okok következtében vált a tordai csata a második világháborúban, honvédségünk legszebb fegyvertényvé.”

Az utókor részéről Döbrentei Kornél költő fogalmazta meg a legszebben apáink és nagyapáink heroikus küzdelmét azon versében, amelyet a tordai csata 60. évfordulójára írt:

Adassék tisztelet a honvédő katonáknak,
 Testük eleven torlasztát állították gátnak,
 A ránk zúduló vörös áradat ellenében
 Állták Tordánál a csatát fejtetőig vérben,
 És nem haltak meg, válságos órán előjönnek,
 Mert utóvédként előőrsei a jövődönnek.

Az 1./II. harckocsi zászlóalj egyik 40 M. Turán közepes harckocsija, mögötte két 40 M. Nimród páncélvadász és légvédelmi gépágyú. Jászberény, 1943. december 6.

A 3./III. harckocsi zászlóalj szemléje a kiskunhalasi vasútállomás mellett, 1944. március 15-én

A 3./III. harckocsi zászlóalj egyik 41 M. Turán nehéz harckocsija és esküt tevő kezelősze-mélyzete. Kiskunhalas, 1944. március 15.

4 cm-es harckocsi ágyúval felszerelt „foltozott” 38 M. Toldi könnyűharckocsi és személyzete. Jászberény, 1944.

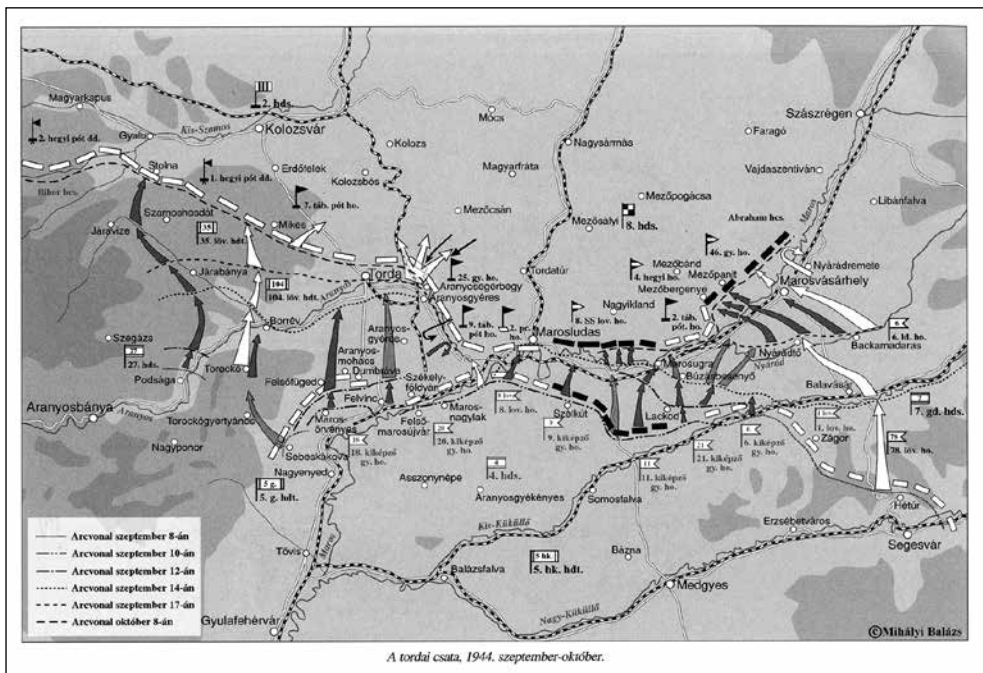
A kolozsvári 105. légvédelmi tüzérsztály egyik 29 M. 8 cm-es légvédelmi ágyúja tüzelőállásban a Kárpátok előterében, 1944 nyarán

Ecsedy József tüzér százados, a kolozsvári 105. légvédelmi tüzérsztály segédtsztje legénységi kitüntetésekét ad át. Kárpátok előtere, 1944 nyara

A nagyváradi 25. honvéd gyalogezred vitéz parancsnoka, Bőszörményi Géza gyalogos ezredes, aki 1944. szeptember 19-én esett el Tordánál

Badovszky Zoltán páncélos szakaszvezető, a kecskeméti 3/II. harcokosi zászlóalj 5. nehéz harcokosi századának parancsnoki harcokocsi vezetője. Nehéz Turánját 1944. szeptember 19-én érte ellenséges páncéltörő ágyú találat, amelyet csak ő és a homlokgéppuskás élt túl

Nemes pusztarádóczi Basó József páncélos főhadnagy, a kecskeméti 3/5. nehéz harcokosi század egyik szakaszparancsnoka. Papp József páncélos százados hősi halálát követően ő vette át a század parancsnokságát

A kecskeméti 2. páncélososztály egyik gépjárműoszlopa. Kolozsvár, 1944 szeptembere

(A képek forrása: Babucs Zoltán gyűjteménye)